

FRANCISZEK GOŁEMBSKI (WAT)

MIROŚLAW SUŁEK, *Prognozowanie i symulacja międzynarodowa**

We współczesnej nauce o stosunkach międzynarodowych można spotkać zróżnicowane podejścia metodologiczne. Wynika to z jednej strony z rozwoju samej wiedzy o stosunkach międzynarodowych, a z drugiej z rozwoju różnorodnych metod i technik badawczych. Stosunki międzynarodowe ujmowane jako integralny składnik nauk humanistycznych, wyraźnie w swym zakresie przedmiotowym ukierunkowane na wymiar społeczny, w naturalny sposób wykazują tendencję do stosowania także tych metod badawczych, które posiadają swe wsparcie w sferze budowy modeli formalnych i posługiwania się metodami kwantyfikacyjnymi. Jest to zresztą charakterystyczny kierunek badawczy występujący w naukach społecznych od wielu dziesięcioleci. Metody te znajdują swe zastosowanie także w sferze prognozowania procesów społecznych, a tym samym mogą być użyteczne dla budowania modeli prognostycznych w nauce o stosunkach międzynarodowych.

Niedawno została opublikowana monografia Mirosława Sułka – profesora Uniwersytetu Warszawskiego z Instytutu Stosunków Międzynarodowych, specjalizującego się w dziedzinie prakseologii oraz badaniach strategicznych. Publikację poświęcono zagadnieniom związanym z prognozowaniem i budową modeli symulacyjnych w zakresie nauki o stosunkach międzynarodowych. Autor przygotował swą publikację z myślą o jej zastosowaniu w procesie dydaktycznym, jest to więc zarazem podręcznik akademicki. We wstępie M. Sułek wskazuje właśnie na ten aspekt swej pracy. Zauważa on, że „Efektami kształcenia mają być umiejętności i kompetencje: wagi prognozowania i planowania w obszarze stosunków międzynarodowych; wykorzystywania metod i narzędzi prognostycznych w obszarze stosunków międzynarodowych” (s. 10), co zgodne pozostaje także z zaleceniami Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego. Zgodnie ze swą profesją prakseologiczną autor chce widzieć efekt swych badań w sprzężeniu z wymogami kształcenia. Nie oznacza to jednak, że praca nosi charakter wyłącznie dydaktyczny. Zawiera także warstwy poznawcze, pozwalające na głębsze zapoznanie się z modelami prognostycznymi oraz możliwością ich stosowania w obszarze stosunków międzynarodowych.

Praca ma przejrzystą strukturę. Składa się ze wstępu i siedmiu rozdziałów. Każdy rozdział zawiera ponadto na końcu krótki wykaz zalecanej literatury, adekwatnej do zagadnień omawianych w danym rozdziale. Autor umieścił w swej pracy także indeks osobowy.

---

* Mirosław Sułek, *Prognozowanie i symulacja międzynarodowa*, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa 2010.

Rozdział pierwszy to typowe wprowadzenie w dziedzinę prognozowania, z uwzględnieniem sfery stosunków międzynarodowych. Autor przedstawia dane odnoszące się do samego pojęcia prognozowanie, wskazuje na odpowiednie modele i techniki stosowane w procedurach prognostycznych. Jest to także wprowadzenie do podstawowych terminów stosowanych w technikach prognostycznych.

Kolejne rozdziały pracy zostały poświęcone konkretnym zagadnieniom związanym z prognozowaniem w obszarze stosunków międzynarodowych. Autor pisze: „Prognozowanie jest najczęściej pierwszym krokiem w procesie podejmowania decyzji. Chodzi o poznanie przyszłych warunków działania. Jakość prognoz zależy od poziomu merytorycznego, metodycznego i organizacyjnego procesu prognozowania, ale też od wielkości wpływu danego podmiotu na prognozowanie zjawiska – ponieważ jednak wpływ decydentów na otoczenie międzynarodowe raczej nie jest duży (nawet w przypadku wielkich mocarstw), rola jaką ma do odegrania prognozowanie, jest znaczna.” (s. 32). Tym samym autor stwierdza jednoznacznie, że prognozowanie w obszarze stosunków międzynarodowych może posiadać odpowiednie uzasadnienie formalne i pragmatyczne. Wymaga to jednak odpowiednich warunków wstępnych, które muszą zostać spełnione, aby proces ten mógł przynieść zamierzone efekty. Temu zagadnieniu autor poświęca sporo miejsca w swej pracy. Pozwala to czytelnikowi na zapoznanie się z warunkami, jakie muszą być przyjęte dla podejmowania zadań prognostycznych w wymiarze formalnym (techniki prognostyczne, modele prognostyczne), a następnie dopiero stosowanie ich w analizie konkretnych procesów politycznych odnoszących się do sfery międzynarodowej.

Za interesujący niewątpliwie można uznać czwarty rozdział pracy poświęcony zagadnieniu modelowania oraz stosowania technik pomiaru w prognozowaniu i planowaniu stosunków międzynarodowych. Autor szczegółowo omawia i poddaje klasyfikacji konkretne metody stosowane w tego rodzaju zadaniach prognostycznych i planistycznych. Istotnym zagadnieniem jest stosowanie odpowiednich technik pomiarowych. Autor wychodzi z założenia adekwatności metod pomiarowych do możliwości stosowania ich w analizach stricte politologicznych. Dotyczy to zwłaszcza możliwości mierzenia potęgi państwa. Jest to dziedzina badawcza, której Sułek poświęca szczególną uwagę. Wychodzi on bowiem z założenia, że przy stosowaniu odpowiednich technik badawczych (modele pomiaru) można dokonać obiektywnej oceny znaczenia danego państwa z punktu widzenia jego potencjału, dającego się wyrazić w kategoriach czysto formalnych (adekwatnych do zastosowanego modelu matematycznego). Pisze on: „Pojęcie potęgi państw (jednostek politycznych) jest ważnym środkiem opisu stosunków międzynarodowych, w których względnie samodzielne podmioty (państwa, ugrupowania państw lub po prostu jednostki polityczne) starają się realizować swoje cele, dysponując określonymi możliwościami, stosując odpowiednie strategie (sposoby dochodzenia do celu). Te możliwości bywają nazywane potencjałem, potęgą, siłą, energią, mocą, władzą i ich odpowiednikami w innych

językach.” (s. 97). Wychodząc od tej definicji potęgi państwa, Sułek konsekwentnie dąży do stworzenia odpowiedniego modelu (omawiając istniejące w tym zakresie próby badawcze) umożliwiającego prowadzenie badań dotyczących stosunków międzynarodowych właśnie z punktu widzenia potęgi poszczególnych państw. Model Sułka nosi charakter formalny, dający przedstawić się w postaci skwantyfikowanej. Autor dokonuje prezentacji swego własnego modelu opartego o założenia formalne, przedstawiając także jego konkretne zastosowanie na wybranych przykładach. Wyniki zaprezentowano w postaci tabelarycznej.

Dwa ostatnie rozdziały pracy (piąty i szósty) zostały poświęcone zagadnieniom modelowania układu stosunków międzynarodowych oraz metodom związanym ze stosowaniem scenariuszy, symulacji oraz gier decyzyjnych.

Praca M. Sułka jest niewątpliwie ewenementem na rynku wydawniczym w odniesieniu do problematyki stosunków międzynarodowych z uwagi na przyjętą przez autora metodę badawczą, stosunkowo rzadko stosowaną wśród polskich politologów i specjalistów z zakresu badań międzynarodowych. Jej główny walor polega właśnie na próbie pokazania odmiennego podejścia metodologicznego do badania stosunków międzynarodowych. Zaletą pracy jest prosta prezentacja zastosowanej metody oraz technik badawczych pozwalająca na uchwycenie przez czytelnika podstawowych założeń badawczych proponowanych przez autora.

Zagadnienie adekwatności proponowanej metody oraz technik badawczych w odniesieniu do stosunków międzynarodowych pozostaje oczywiście otwarte. Zawsze może rodzić się pytanie, w jakim stopniu wszelkie próby kwantyfikowania tak złożonej sfery, jaką są stosunki społeczne, i jej konkretnego przypadku, jakim są stosunki międzynarodowe, mogą stać się podstawą udzielenia odpowiedzi na podstawowe pytania badawcze. Czy stosowanie metod ilościowych jest właściwym rozwiązaniem, czy nie jest to zbyt daleko idąca ekstrapolacja formalnych modeli na jakże złożoną sferę życia społecznego? Pytania można mnożyć. Należy jednak uznać, że praca Mirosława Sułka nosi twórczy charakter, pobudzający dyskusję nad założeniami metodologicznymi dotyczącymi analiz badawczych dotyczących stosunków międzynarodowych. Publikacja została pomyślana jako podręcznik dla studentów oraz osób zainteresowanych badaniami nad stosunkami międzynarodowymi i w tym zakresie można ją uznać za szczególnie pożyteczną. Pozwala bowiem na zapoznanie się z alternatywnymi modelami metodologicznymi występującymi we współczesnej nauce o stosunkach międzynarodowych. Stąd też należy jednoznacznie uznać pracę M. Sułka za odpowiadającą na aktualne zapotrzebowanie badawcze i edukacyjne.